

VRIJHEIDSWANDELING

LOOP DOOR EEN STUKJE GESCHIEDENIS VAN UTRECHT TIJDENS WOII

START	BIBLIOTHEEK
PUNT	NEUDE
LENGTE	CA. 2 KM
DUUR	CA. 50 MINUTEN
EIND	BIBLIOTHEEK
PUNT	NEUDE

Ieder jaar staan we op 4 mei stil bij de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en van oorlogssituaties en vredesoperaties daarna. Op 5 mei vieren we de bevrijding van Nederland en dat we sindsdien in vrijheid leven. Loop met deze Vrijheidswandeling langs een stukje geschiedenis van Utrecht tijdens de Tweede Wereldoorlog en kom meer te weten over wat er zich heeft afgespeeld.

De wandeling begint bij de plaquette voor Wolter Heukels.

A. NEUDE

Wolter Jacobus Heukels was eerste opzichter bij de PTT (staatsbedrijf voor Post, Telegrafie en Telefonie) en lid van verzetsgroep de Ordedienst. Hij leerde leden van het Utrechts verzet hoe ze Duitse telefoongesprekken konden afluisteren. Met deze informatie werd verhinderd dat circa zestig treinen op hun bestemming aankwamen.

Heukels werd op 16 oktober 1944 samen met collega Leendert Johannes Lans gearresteerd. Op 22 januari 1945 werden beiden als vergelding voor een bomaanslag op de Jaffa-machinefabriek op het terrein van de fabriek in Lombok doodgeschoten.

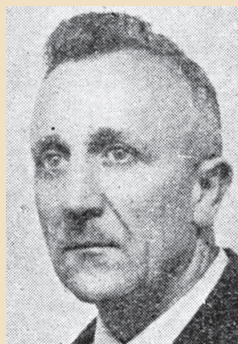

Foto: HUA, 811608

Loop de bibliotheek uit en steek de Neude schuin naar rechts over. Loop de Schoutenstraat in. Ga aan het einde van de straat rechtsaf. Ga vóór de Oudegracht linksaf. Je komt bij de voorkant van het stadhuis.

B. STADHUIS

Op 2 mei 1945 werd duidelijk dat de stad snel bevrijd zou worden. Boven Lage Weide werden pakketten gedropt uit vliegtuigen met daarin o.a. eten. Op 5 mei werden de vlaggen uitgehangen, maar pas op 7 mei kwamen de bevrijders. Op de plek waar je nu staat werd op 7 mei 1945 het 49th West Riding Infantry Division hartelijk ontvangen door burgemeester Ter Pelwijk. De soldaten stonden beter bekend als de Polar Bears. Ter Pelwijk was in 1934 burgemeester geworden van de stad, maar in 1942 weggestuurd door de nazi's. Hij dook onder in Doorn en keerde begin mei 1945 terug.

 Loop via de Vismarkt naar de Servetstraat, ga linksaf onder de Dom door. Recht voor je staat het Verzetmonument.

C. DOMPLEIN – HET VERZETSMONUMENT

Het verzetmonument in Utrecht is gemaakt ter herinnering aan de omgekomen Utrechtse mannen en vrouwen die in het verzet zaten. De kunstenaar, Corinne Franzén-Heslenfeld, heeft een vrouwenfiguur gemaakt, omdat er veel vrouwen in het Utrechtse verzet zaten. Het monument werd op 4 mei 1949 door Prins Bernhard onthuld. In de witte zuil staan vier dichtregels van Jan Engelman. Ieder jaar vindt op 4 mei om 20 uur een herdenking plaats en legt (een nakomeling van) een lid van het verzet een bloemenkrans.

 Loop door naar het Academiegebouw

D. ACADEMIEGEBOUW UNIVERSITEIT UTRECHT

In de nacht van 12 op 13 december staken studenten de administratie met alle adresgegevens e.d. van studenten en medewerkers in brand. Zo probeerden zij te voorkomen dat mannen opgepakt zouden worden en naar Duitsland werden vervoerd om daar te werken. In het gebouw staat een monument ter herinnering aan deze gebeurtenis.

 Ga links langs de Domkerk en ga de 1e straat links. Je loopt in de Domstraat.

E. DOMSTRAAT

Voor nummer 5 liggen op de stoep twee struikelstenen (of Stolpersteiner) ter herinnering aan de zussen Koperberg, die op 14 mei 1943 in Sobibor zijn vermoord. Catharina (roepnaam Kitty, links op de foto) werkte als bibliothecaresse bij het KNMI. Ella was lerares op de Gemeentelijke Handelsdagschool in de Palmstraat. Zij doken onder in Epe, maar zij werden door de nazi's ontdekt en afgevoerd.

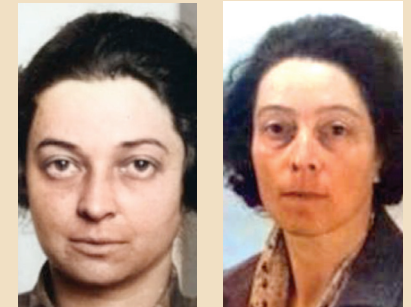
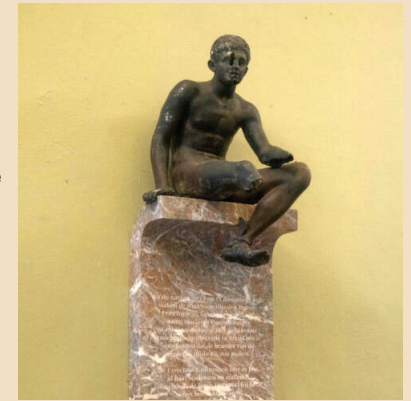
 Volg de Domstraat tot je uitkomt op het Janskerkhof. Loop linksom langs de kerk, je komt langs het beeld van Anne Frank.

F. JANSKERKHOF

Het beeld is in 1959 gemaakt door de Utrechtse beeldhouder Pieter d'Hont. De Utrechtse jeugd zamelde oud ijzer en papier in om het geld voor het beeld te krijgen. De uit Duitsland gevluchte joodse Anne Frank schreef tijdens haar onderduik in Amsterdam een dagboek dat later wereldberoemd zou worden. Zij is een symbool geworden voor de slachtoffers van de holocaust, de vernietiging van de joden in de oorlog. Ieder jaar worden op 4 mei bloemen gelegd bij het monument.

 Loop verder, linksom de kerk. Steek het plein over en loop richting nummer 14.

Sinds begin 1900 is hier het Utrechts Studenten Corps gevestigd. Begin juli 1940 werd het gebouw door de Duitsers in beslag genomen. Al in mei had de vereniging ervoor gezorgd dat er zo weinig mogelijk spullen achterbleven. De aanwezige flessen wijn werden leeggewoten in de nabijgelegen Drift. Bron: Het Utrechtse universitaire verzet.

VOORSTRAAT

DRIFT

DRIFT

KEI-
STRAAT

JANSDAM

ACHTER
ST. PIETER

VOETIUSSTRAAT

DOMPLEIN

BREED-
STRAAT

JANSVELD

LANGE
JANSSTRAAT

MINREBROEDERSTRAAT

ANNASTRAAT

OUDKERKHOF

PREDIKHEREN-
STRAAT

KALVER-
STRAAT

NEUDE

CHOO-
STRAAT

LOEFF BERCH-
MAKERSTRAAT

STEENWEG

 Loop iets terug en ga de Boothstraat in.

G. BOOTHSTRAAT

Nummer 17 was tijdens WOII een adres van het Utrechts Kindercomité. Het Kindercomité was een verzetsgroep, opgericht in 1942, die honderden vooral joodse kinderen hielp onderduiken. Vanuit de crèche tegenover de Hollandse Schouwburg in Amsterdam, het verzamelpunt voor joden, werden door (meestal) vrouwen van het Kindercomité, kinderen weg gesmokkeld in tassen en kinderwagens. Later ontsnapten kinderen via tuinen en gebouwen die ernaast lagen. Of de kinderen 'verdwenen' tijdens wandeltochtjes. De kinderen doken onder bij pleeggezinnen in het hele land of bij de crèche Kindjeshaven dichtbij het Wilhelminapark. Kindjeshaven werd o.a. geleid door Trui van Lier, nicht van de Utrechtse verzetsheldin Truus van Lier.

 Loop de straat uit, tot de Voorstraat en ga hier linksaf.

H. VOORSTRAAT

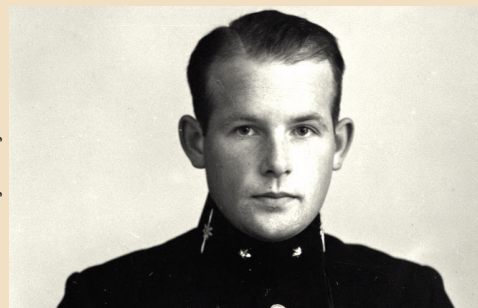
Op nummer 54 bis vonden vergaderingen plaats van verzetsgroep de Binnenlandse Strijdkrachten. Het pand lag heel gunstig. Je kon via een plat dak naar de slager op nummer 56, hij had een telefoon. Via de achterkant kon je ontsnappen naar de Breedstraat 37. In de vroege morgen van 21 april 1945 viel de Sicherheitsdienst het gebouw binnen en werden verschillende leden gevangengenomen en afgevoerd naar de gevangenis aan het Wolfenplein. Leider Leo Maagdenberg werd ter plekke in zijn buik geschoten en zou later

opgehaald worden. Pas op 5 mei werd zijn levenloze lichaam gevonden. Op 9 mei werd Maagdenberg onder grote belangstelling begraven op begraafplaats Soestbergen.

 Volg de Voorstraat tot nummer 11bis.

Hier woonde de geneeskundestudent Bram (Bob) van der Stok, de Nederlandse militair die in WO II de meeste onderscheidingen kreeg. In 1941 voer hij naar Engeland, op hetzelfde schip als o.a. Soldaat van Oranje Erik Hazelhoff Roelfzema. Van der Stok had in Soesterberg leren vliegen en meldde zich bij de Engelse Luchtmacht (RAF). In april 1942 werd zijn vliegtuig neergeschoten boven Noord Frankrijk en werd hij gevangen genomen en opgesloten in een krijgsgevangenkamp in Polen. Hij wist met 75 andere krijgsgevangenen te ontsnappen. Slechts drie, waaronder Van der Stok, lukte het om uit handen van de nazi's te blijven. In 1963 is deze ontsnapping verfilmd in The Great Escape. Na de oorlog maakte Van der Stok zijn studie geneeskunde af en in 1951 emigreerde hij naar de VS.

 Loop de Voorstraat door richting Neude, kijk naar rechts richting Potterstraat

I. POTTERSTRAAT

Tijdens de intocht van de bevrijders op 7 mei werd er vanuit een winkel geschoten. Een NSB'er schoot op de voorbereidende Polar Bears, gelukkig werd niemand geraakt en de schutter werd snel gearresteerd. Die dag vonden er op meerdere plekken in de stad gevechten plaats tussen verzetsleden en terugtrekkende nazi's. Bij het Rosarium kwamen zelfs tien mannen om het leven. Ieder jaar vindt daar bij het monument op de Prinses Marijkelaan een herdenking plaats.

 Steek de weg over en je bent terug op de Neude.

J. NEUDE

Op de Neude (nummer onbekend) was het hoofdkwartier van verzetskrant Je Maintiendrai gevestigd. De krant had een oplage van enkele tienduizenden exemplaren per keer en verscheen twee keer per maand. Op 15 augustus 1944 viel de Sicherheitsdienst het gebouw binnen en arresteerde de aanwezigen. Twee leiders, Cornelis Vlot en Jo Wüthrich werden op 26 oktober in Haarlem doodgeschoten als wraakactie voor de moord op een Haarlemse politiemann.

 Je bent terug op het startpunt.

De Vrijheidswandeling is een unieke samenwerking tussen het Utrechts Comite 4 mei-Herdenken en het Bevrijdingsfestival Utrecht.

**UTRECHTS COMITE
4 MEI-HERDENKEN**

**BEVRIJDINGS
FESTIVAL
UTRECHT**

Wil je nog een wandeling maken rondom de Tweede Wereldoorlog? Kijk op www.4meiutrecht.nl/wandelen/